

KARTA ROZWIĄZANIA:

ID:	M.06-2
Typ instrumentarium (a do f) ¹	a), b)
Kategoria rozwiązania (A do C) ²	A, B
Data aktualizacji wpisu:	
ID i nazwa wyzwania, którego dotyczy proponowane rozwiązanie:	M06. Rozwój usług wczesnej edukacji i opieki dla dzieci
Autorzy:	Zespół ds. mieszkalnictwa i polityk społecznych
Grupa ekspercka:	ds. mieszkalnictwa i polityk społecznych

1. Nazwa rozwiązania [200 zn.³]:

Bon opiekuńczy-wychowawczy

2. Zwięzła charakterystyka proponowanego rozwiązania [2000 zn.]:

Bon opiekuńczo wychowawczy polegałby na dodatkowym świadczeniu dla rodziców mających dzieci w wieku od 1 do 6 lat. Dla celów demograficznych powinien być on dla drugiego i kolejnego dziecka w rodzinie i mieć charakter progresywny, np. na drugie dziecko 300 zł, na trzecie 350 zł, na czwarte i kolejne 400 zł. Bon wypłacany powinien być rodzinom, w którym co najmniej jeden rodzic pracuje.

Świadczenie powinno być dostępne w gminach miejskich i wiejsko-miejskich z terenów zagrożonych depopulacją, oraz w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze

3. Działania szczegółowe, narzędzia interwencji – szczegółowy opis: [5000 zn.]

Gminy miejskie i wiejsko-miejskie z terenów zagrożonych marginalizacją oraz miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze to obszary, których jednym z głównych problemów jest depopulacja. Zmniejszanie się ludności jest uwarunkowane przede wszystkim przez migracje wewnętrzne i zagraniczne, szczególnie osób młodych i w wieku produkcyjnym, które nie widzą w tych miastach szans na realizację swoich planów życiowych i osiedlenia na stałe. Problem jest uwarunkowany różnymi czynnikami o podłożu gospodarczym, społecznym i kulturowym. Proponowane rozwiązanie ma po pierwsze przyczynić się do wzrostu dzietności rodzin na danym terenie, a po drugie, przez stworzenie lepszych warunków dla rozwoju rodzin, powinno spowodować zmianę części decyzji osób planujących migracje z miast⁴.

Faza rodziny z małym dzieckiem jest szczególnie krytyczna dla rodziców, ponieważ wymaga ono poświęcenia dużej ilości czasu na opiekę i wychowanie potomka. Badanie budżetu czasu i wycena nieodpłatnej pracy prowadzone od

¹ a) Rozwiązania w zakresie regulacji prawnych, administracyjnych itd.

b) Rozwiązania w zakresie finansowania i programów funduszowych

c) Dedykowane programy krajowe

d) Wzmacnianie know-how: Rekomendacje, zalecenia, standardy, dobre praktyki, wymiana doświadczeń, szkolenia, pilotaże, programy współpracy itd.

e) Dostosowywanie działań, inwestycji realizowanych przez inne zależne od rządu podmioty krajowe

f) Inne

² A – Regulacje prawne; B – Mechanizmy finansowania; C – Wzmacnianie wiedzy i współpracy

³ Znaki ze spacjami – podane wartości dotyczą maksymalnej objętości opisu – orientacyjnie.

⁴ Niektórzy naukowcy wskazują, że wprowadzenie świadczenia rodzicielskiego 500+ przyczyniło się do zahamowania migracji zagranicznych oraz powrotu z nich, w związku ze znacznym wzrostem pomocy państwa na wychowanie dzieci np. Duszczyk M.

wielu lat pokazują, znaczną wartość pracy domowej rodzica opiekującego się małym dzieckiem. Matki mające dzieci poniżej 3. roku życia, niepracujące zawodowo, w związku z poświęcaniem całego swojego czasu na opiekę nad małym dzieckiem, wykonują tygodniowo pracę wartą 1291 złotych⁵.

Proponowane rozwiązanie polega na wsparciu rodziców, aby mogli sprawować opiekę nad dzieckiem w preferowanej przez nich formie dzięki otrzymywanemu świadczeniu np. samodzielnie, dopłacając do niani, klubu dziecięcego itp. Jest ono wzorowane na rozwiązaniu z miasta Nysa i czeskim świadczeniu rodzicielskim, które dają rodzicom wsparcie w wychowaniu dziecka w pierwszych latach jego życia. Rozwiązanie jest zgodne z najnowszymi badaniami, pokazującymi znaczenie wsparcia bezpośredniego dla dzietności rodzin⁶.

Propozycja jest skierowana do gmin miejskich i wiejsko-miejskich z terenów zagrożonych depopulacją oraz miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, ponieważ są to ośrodki w największym stopniu narażone na odpływ ludności i często charakteryzujące się niską dzietnością.

Realizacja rozwiązania polegałaby na utworzeniu programu celowego z poziomu centralnego dla danej kategorii miast w celu współfinansowania programu wraz z gminami, które chciałyby do niego przystąpić.

4. Podmioty odpowiedzialne za realizację:

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, Ministerstwo Rozwoju i Polityki Regionalnej, gminy miejskie i wiejsko-miejskie z terenów zagrożonych depopulacją oraz miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze

5. Wstępny harmonogram i kamienie milowe:

Pierwszy etap polegałby na wprowadzeniu odpowiednich przepisów i opracowaniu programu – III kwartał 2021 roku

Etap I - pilotaż trwający 2 lata, w którym wzięłoby udział około 20 gmin, 2022 - 2023.

Etap II – Ewaluacja programu - IV kwartał 2023 r.

Etap III – w zależności od przeprowadzonej ewaluacji, wprowadzenie w innych gminach wyludniających się.

6. Priorytet/istotność z punktu widzenia wpływu na wyzwanie/rozwiązanie problemu (oczekiwany efekt):

Działanie prodemograficzne. Efektem byłby wzrost wskaźnika dzietności rodzin na terenie danego miasta. Działanie sprzyja realizacji celu 1 - Budowa miast otwartych i przyjaznych dla wszystkich jego użytkowników, jak również przez zwiększenie możliwości wyboru preferowanych przez rodziców form opieki nad dziećmi, realizację celu 2 - Podniesienie konkurencyjności i atrakcyjności gospodarczej miast.

7. Odniesienia do diagnoz, dodatkowe materiały źródłowe, literatura:

Lawrence M. Berger, Lidia Panico, and Anne Solaz 2021 *The Impact of Center-Based Childcare Attendance on Early Child Development: Evidence From the French Elfe Cohort* Demography (2021) 58(2):419–450:

DeRose L. Stone L. 2021, *More Work, Fewer Babies: What does workism have to do with falling fertility?* Institute for Family Study, Social Trends Institute.

Bowlby J., (2007), *Przywiązanie*. Warszawa: PWN;

Gasiul H., (2001), *W poszukiwaniu podstaw rozwoju ja emocjonalnego*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak;

⁵ Błaszczak-Przybycińska I. 2015, *Wycena wartości pracy własnej gospodarstw domowych na podstawie badania budżetu czasu*. w: *Budżet czasu ludności*, cz. I, Warszawa: GUS.

⁶ DeRose L. Stone L. 2021, *More Work, Fewer Babies: What does workism have to do with falling fertility?* Institute for Family Study, Social Trends Institute

Król-Kuczkowska A., (2008), *Teoria przywiązania jako sposób rozumienia wewnętrznego świata pacjenta* (w:) B. Józefik, G. Iniewicz, *Koncepcja przywiązania. Od teorii do praktyki klinicznej*. Kraków: Wydawnictwo UJ, s. 78-87;
 Jankowska M. 2015, *Przywiązanie w okresie wczesnego dzieciństwa jako prototyp relacji człowieka dorosłego* w: *Fides et Ratio* (3)23;
 Plopa, M., (2006), *Więzi w małżeństwie i rodzinie. Metody badań*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”;
 Kosińska, B., (2006), *Typ przywiązania a zdrowie psychiczne*, *Psychoterapia*, 3 (138), I
 Nyski bon opiekuńczy - <http://www.nasza.nysa.pl/8510/nabor-na-nyski-bon-wychowawczy-2021.html> [dostęp: 10-05-2021].

Błaszczak-Przybycińska I. 2015, *Wycena wartości pracy własnej gospodarstw domowych na podstawie badania budżetu czasu*. w: *Budżet czasu ludności*, cz. I, Warszawa: GUS.

Duszczyk M. (25 czerwca 2019), *Głos w panelu dyskusyjnym na konferencji Rządowej Rady Ludnościowej*, Sejm RP

Z tym jest problem, ponieważ tą informację w ramach wzajemnych kontaktów i wymiany informacji otrzymaliśmy od Ministerstwa z Czech. Poproszę stronę czeską o namiar na dokument, gdzie to jest opisane, ale może to potrwać. Powiązane akty prawne, identyfikacja obszaru prawnego wymagającego poprawy (odniesienie do istniejącego stanu prawnego):

Dla zwiększenia możliwości stosowania programu przez miasta powinny zostać zmienione zapisy w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych

8. Przykłady podobnych rozwiązań w innych krajach (jeśli znane)

Bon opiekuńczo- wychowawczy w Gminie Nysa. Wszedł w życie od 1 stycznia 2016 r. Świadczenie w wysokości 500 zł. jest od tego czasu wypłacane rodzicom dzieci w wieku od 1 do 6 lat. Bon wypłacany jest (zasada pierwszeństwa) małżeństwom, z których przynajmniej jeden rodzic pracuje (wobec dziecka w wieku żłobkowym), a w przypadku dziecka w wieku przedszkolnym wymogiem jest bycie w zatrudnieniu obojga rodziców. W związku z ogromnym odpływem osób w wieku 18-44 lata, dramatycznym spadkiem dzietności, zdecydowano aby w sposób wyjątkowy i kompleksowy prowadzić działania pronatalistyczne. Rada Miejska w Nysie uchwalając nyski bon wychowawczy uznała, że powinien on wspierać w pierwszej kolejności małżeństwa, które zapewniają najlepszy i pożądany model tworzenia i funkcjonowania rodziny. Nyski bon wychowawczy to świadczenie w wysokości 500 zł. miesięcznie, które wypłacane jest rodzicom dzieci (od drugiego wzwyż), w wieku od 1 do 6 lat. Między innymi dzięki wprowadzeniu w Nysie bonu wychowawczego udało się zahamować i konsekwentnie zwiększać liczbę urodzeń w relacji do bazowego 2015 roku.

rok	urodzenia	małżeństwa
2015	392	238
01.01. 2016 – wprowadzenie nyskiego bonu wychowawczego		
2016	474	296
2017	482	269
2018	444	294
2019	411	251

Na przestrzeni ostatnich czterech lat bardzo widoczne jest utrzymywanie lepszych rezultatów demograficznych aniżeli w roku poprzedzającym wprowadzenie bonu wychowawczego. Wzrost liczby urodzeń wynosił od +4,8% do, aż +22,9%. Podobnie jest z liczbą zawieranych małżeństw. Przez ostatnie 4 lata, każdy kolejny rok był lepszy od bazowego 2015 r. Wzrost liczby zawieranych małżeństw wzrastał od +5,4%, do 24,5%. Systematycznie wzrasta liczba małżeństw korzystających z nyskiego bonu wychowawczego. Jest to odpowiednio od 408 rodzin w 2016 r., do 571 w roku 2020.

Rozwiązanie czeskie, które istnieje już od wielu lat jest elementem działań demograficznych Czech, gdzie wskaźnik dzietności w ciągu 20 ostatnich lat wzrósł z 1.15 TFR⁷ w 2001 roku do 1.71 TFR w 2019 roku.

Świadczenie rodzicielskie jest skierowane do wszystkich rodziców, bez względu na ich status na rynku pracy. W przypadku jednego dziecka wynosi 300 000 CZK⁸, w przypadku bliźniaków, trojaczków 450 000 CZK.

- Zasadniczo rodzice pobierają to świadczenie po zasiłku macierzyńskim. Osoby, które nie mają prawa do zasiłku macierzyńskiego, mogą korzystać ze świadczenia rodzicielskiego od urodzenia dziecka.

- Rodzice decydują o wysokości miesięcznej kwoty, a tym samym o długości pobierania zasiłku. Jeśli rodzic wybrał 10 000 Czk może pobierać zasiłek przez 30 miesięcy. Rodzice mogą zmieniać kwotę (co trzy miesiące), istnieją jednak pewne ograniczenia związane z poprzednimi dochodami. Jeśli poprzedni dochód był niski, nie można na przykład pobrać 30 000 CZK w jednym miesiącu.

- W tym czasie rodzice mogą pracować lub nie, a świadczenie przeznaczać na wybraną przez nich formę opieki lub sami zajmować się dziećmi.

- Istnieje jedno ograniczenie dotyczące uczęszczania do placówek opieki instytucjonalnej. Dziecko może uczęszczać do takich placówek do 92 godzin miesięcznie i tylko wtedy rodzic może nadal pobierać to świadczenie.

- Kolejnym ograniczeniem jest urodzenie się kolejnego (młodszego) dziecka. Rodzice na ogół w takiej sytuacji zmieniają wysokość świadczenia i pobierają resztę świadczenia do czasu urodzenia się małego dziecka

⁷ Współczynnik dzietności (*total fertility rate*, TFR) określa liczbę dzieci urodzonych średnio przez jedną kobietę w wieku rozrodczym 15-49 lat w danym roku. Dla prostej zastępowalności pokoleń konieczna jest wartość TFR między 2,1 a 2,15.

⁸ To jest około 53,4 tysiąca złotych